

Sivistysvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta (VNS 6/2018 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty valtiovarainvaliokuntaan ja tulevaisuusvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- tulevaisuusvaliokunta TuVL 8/2018 vp
- valtiovarainvaliokunta VaVL 14/2018 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- ylijohtaja Esko Ranto, opetus- ja kulttuuriministeriö
- professori Hannu Itkonen, Jyväskylän yliopisto
- pääsihteeri Minttu Korsberg, Valtion liikuntaneuvosto
- kehittämisspäällikkö Jarkko Lahtinen, Suomen Kuntaliitto
- johtava asiantuntija Jari Lämsä, Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus
- johtaja Eino Havas, Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES
- toiminnanjohtaja Riitta Hämäläinen-Bister, Suomen kunto- ja terveystieteiden tutkimuskeskusten yhdistys SKY ry
- koulutus- ja kehittämissuunnittelija Anne-Mari Jussila, UKK-instituutti
- pääsihteeri Christel Björkstrand, Finlands Svenska Idrott
- aluejohtaja Ari Koskinen, Hämeen Liikunta ja Urheilu ry
- VTT, dosentti, johtaja Päivi Topo, Ikäinstituutti
- aluejohtaja Petri Harsunen, Keski-Pohjanmaan Liikunta ry
- aluejohtaja Petri Lehtoranta, Keski-Suomen Liikunta ry
- toiminnanjohtaja Kristiina Jakobsson, Koululiikuntaliitto
- puheenjohtaja Kasper Salin, Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat ry
- varapuheenjohtaja Harri Nurmi, Opiskelijoiden Liikuntaliitto ry
- puheenjohtaja Joonas Suikula, Opiskelijoiden Liikuntaliitto ry
- aluejohtaja Aino-Maija Siren, Pohjanmaan Liikunta Ja Urheilu ry
- erityisasiantuntija Päivi Nykyri, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Valiokunnan mietintö SiVM 22/2018 vp

- toiminnanjohtaja Tommi Yläkangas, Soveltava Liikunta SoveLi ry
- toiminnanjohtaja Pekka Potinkara, Suomen Ammattivalmentajat SAVAL
- puheenjohtaja Joonas Kapiainen, Suomen elektronisen urheilun liitto SEUL ry
- toiminnanjohtaja Jarmo Saarela, Suomen Jääkiekkoilijat ry
- toiminnanjohtaja Eki Karlsson, Suomen Latu ry
- Huippu-urheiluyksikön johtaja Mika Lehtimäki, Suomen Olympiakomitea
- toimitusjohtaja Mikko Salonen, Suomen Olympiakomitea
- pääsihteeri Marco Casagrande, Suomen Palloliitto ry
- kehittämispäällikkö Katja Saarinen, Suomen Paralympiakomitea ry
- jäsen Niina Antikainen, Suomen Tanssinopettajain liitto STOL ry
- toimitusjohtaja Harri Aalto, Suomen Urheiluliitto ry (SUL)
- pääsihteeri Teemu Japissan, Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry
- toiminnanjohtaja Sari Tuunainen, Suomen Valmentajat ry
- toiminnanjohtaja Riikka Juntunen, Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAA ry
- puheenjohtaja Olli-Pekka Karjalainen, Urheilijayhdistys KILPA ry
- hallituksen jäsen Asko Härkönen, Urheiluopistojen Yhdistys ry
- pääsihteeri Nina Luukkainen, Urheiluopistojen Yhdistys ry
- professori Antti Aine
- liikuntatieteiden maisteri Kaisa Wallinheimo

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- puolustusministeriö
- sosiaali- ja terveysministeriö
- PRACT-hanke
- Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL)
- Työterveyslaitos
- Hengitysliitto ry
- Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- Suomen Sydänliitto ry
- Trasek ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Valtioneuvoston liikuntapoliittinen selonteko on uusi ja tärkeä avaus suomalaisen liikuntapolitiikan kehittämiseksi. Selonteko esittää suuren joukon kehittämisehdotuksia, joiden muodostama viesti on selvä, suomalaiset liikkumaan vauvasta vanhuksiin. Suomalainen liikuntakulttuuri nojaa vahvasti kansalaistoiminnan ja julkisen sektorin yhteistyöhön. Yksityisen sektorin liikuntapalvelut muodostavat nykypäivänä myös kasvavan toimialan.

Sivistysvaliokunta korostaa selonteossa esitettyä nykytilan kuvausta, jossa keskeisimpinä näkyvät liikuntakulttuurin eriytyminen sekä organisatorisesti että yksilöiden liikuntakäyttämisen osal-

Valiokunnan mietintö SiVM 22/2018 vp

ta, liikkumisen vahva polarisoituminen sekä fyysisen kokonaisaktiivisuuden vähentyminen yhteiskunnassa ja merkittävästi myös lasten ja nuorten keskuudessa.

Liikkuminen on omatoimista ja irrallaan organisoituneesta toiminnasta erityisesti aikuisten ja ikääntyneen väestön osalta. Tämä on johtanut siihen, että matalan kynnyksen liikuntatoimintojen merkitys on kasvamassa, mutta toisaalta arvioidaan, että liikunnan yhdenvertaisuus ja tasa-arvo eivät toteudu kaikilta osin. Tilanteen parantamiseksi muun muassa liikunnan kansalaistoiminta tarvitsee selonteon mukaan tukea sen omista lähtökohdista käsin.

Sivistysvaliokunta yhtyy nykytilaa koskeviin näkemyksiin, että tiedolla johtamisen merkitys liikuntapoliittisessa päätöksenteossa on kasvamassa, samoin eettisyyden ja ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä kehityksen merkitys. Tiedolla johtamisen pohjaksi tarvitaan tutkimustietoa sekä eri tahojen keskinäistä koordinaatiota ja toimivaa työnjakoa esimerkiksi huippu-urheilun ja valmennuksen organisoinnissa. Valiokunta korostaa selontekoon liittyvää merkittävää tutkimuskatsausta. Siinä lueteltujen tutkimusten antia tulisi valiokunnan arvion mukaan pyrkiä hyödyntämään tulevaisuuden liikuntapoliittisissa linjauksissa.

Valiokunta korostaa liikkumisen nivomista osaksi jokaisen omaa elämäntapaa, sillä liikkuminen on jokaisen henkilökohtainen valinta. Suorituskeskeisyyden ja tietynlaisten ulkoa päin määriteltävien ihanteiden tavoittelemisen sijasta tulee pyrkiä siihen, että jokainen löytää liikkumisen ilon ja oman tapansa huolehtia hyvinvoinnistaan. Tämä on tärkeää ihmisen kokonaisterveyden kehitykselle, ja se edistää tervettä suhtautumista omaan kehoonsa ja suorituksiinsa. Liikkeelle voi lähteä erilaisin tavoin, ja kaikki liikkuminen on hyväksi, olipa se sitten arkiliikkumista, harrastamista tai kilpaurheilua. Valiokunta korostaa luonnossa liikkumista tärkeänä kuntoilun muotona mutta myös sen erityistä merkitystä mielen hyvinvoinnin edistäjänä ja stressin lievittäjänä. Vanhempien ja lasten yhdessä liikkuminen vaikuttaa jo hyvin pienestä pitäen lapsen ja nuoren myöhemmän suhtautumiseen liikuntaan ja siitä nauttimiseen.

Sivistysvaliokunta toteaa, että tutkimusnäyttö fyysisen aktiivisuuden terveyttä, hyvinvointia ja toimintakykyä lisäävistä vaikutuksista on yhä kiistattomampi. Tämän vuoksi on erittäin perusteltua ohjata ja tukea kansalaisia moninaisin liikunnan edistämisen menetelmin liikunnallisen elämäntavan omaksumiseksi yhä laajemmin. Yhteiskunnan liikunnallistaminen tuleekin ottaa kattavasti kaiken toiminnan järjestämisen yhdeksi lähtökohdaksi. Arkiliikuntaan aktivointi ja lähiliikuntaympäristöjen rakentaminen ja kunnossapito ovat tällöin avainasemassa. Yhteiskunnallisen suunnittelun ja päätöksenteon tueksi tarvitaan kattavaa liikkumisvaikutusten arviointia. Sivistysvaliokunta pitää erinomaisena liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden edistämisen vaikuttavuuden näkökulmasta sitä, että Liikuntapoliittinen selonteko ja sen toimenpiteet on rakennettu liikunnan elämäntapamallin ja eri elämänvaiheiden keskeisten instituutioiden pohjalle (kaikki koulutusasteet, asevelvollisuusajaksi, työelämä ja eläkeikä).

Erityisesti kunnissa lasten ja nuorten hyvinvoinnin tulee olla pitkäaikainen strateginen valinta ja painopiste, jos tahdotaan vaikuttavuutta ja tuloksia ihmisen elinkaareissa. Tämän strategisen tahtotilan tulee koskettaa kaikkia hallinnonaloja sekä kouluja ja oppilaitoksia. Esimerkiksi koululiikunta tavoittaa koko ikäluokan ja saa oppilaita tasapuolisesti liikkeelle. Koulun terveydenhuolto- ja kuraattoripalvelut ovat helposti tavoitettavissa, ja niiden kautta voidaan vaikuttaa myös asenteisiin liikkumista kohtaan. Kuntien liikuntapaikkarakentaminen, kävely- ja pyörätieverkostot ja

Valiokunnan mietintö SiVM 22/2018 vp

muut arkiliikkumiseen kannustavat infra-palvelut sekä luontoliikunnan kohteet ovat välttämätön osa kunnan koko väestön terveysliikunnan edistämistä. Liikuntamatkailun ja yksityisten liikuntapalvelujen tarjoamisen mahdollisuudet liittyvät myös saumattomasti liikkumisen edistämisen kokonaisuuteen kunnissa.

Kunnat vastaavat valtaosin liikuntapaikkojen rakentamisesta ja ylläpitämisestä, ja vuonna 2017 kunnat investoivat niihin 190 milj. euroa. Valtio tukee liikuntapaikkarakentamista noin 30 milj. eurolla vuodessa. Selonteossa esitetään tarvetta lisätuelle, joka ohjattaisiin ensisijaisesti kuntien hankkeisiin mutta myös muuta kunnan liikuntapaikkatarjontaa tukeviin hankkeisiin. Sivistysvaliokunnan mielestä on syytä tukea myös alueellisia liikuntapaikkahankkeita. Erityisesti väestötappioalueilla korjausrakentamisen tukeminen on tärkeää, jotta voidaan ylläpitää alueen asukkaiden liikuntamahdollisuuksia.

Aikuisväestöstä vain joka viides liikkuu terveytensä kannalta riittävästi, ja liikkumattomuus lisää sairauspoissaoloja ja työssä jaksamisen ongelmia. Valiokunta kannattaa selonteon toimenpideehdotuksia liikuntaneuvonnan lisäämisestä kiinteäksi osaksi työterveyshuoltoa, työmatkaliikunnan edistämisestä ja työyhteisöliikunnan lisäämisestä yhteistyössä henkilöstön kanssa.

Suomalaisen liikuntajärjestelmän perusta on moniulotteinen järjestökenttä ja järjestötyöhön osallistuvien aktiivien laaja joukko. Sivistysvaliokunta yhtyy selonteossa esitettyyn huomioon, että kansalaisten halu auttaa tai osallistua on säilynyt, mutta toiveet ja odotukset vapaaehtoistoiminnalle ovat osin muuttuneet. Ihmisten sitoutuminen pitkäjänteiseen ja aikaa vievään tekemiseen on kaiken aikaa haastavampaa. Kilpailevia vapaa-ajan tekemisen muotoja on paljon. Valiokunta pitää oikeasuuntaisena ja perusteltuna sitä, että valtakunnallisille liikuntajärjestöille myönnettävien avustusten (n. 40 milj. euroa/v.) ensisijainen tarkoitus on ylläpitää ja kehittää elinvoimaista, monipuolista, yhdenvertaista ja tasa-arvoista liikunnan kansalaistoimintaa Suomessa ja tarjota sitä kautta väestölle monipuolisia harrastus- ja osallistumismahdollisuuksia.

Kuntien avustukset liikunta- ja urheiluseuroille mahdollistavat suuressa määrin paikallisten seurojen toiminnan jatkuvuuden. Valtio tukee seuratoiminnan kehittämistä noin 4 milj. eurolla vuosittain. Paikallisseurat ja kuntien järjestämät palvelut ovat avainasemassa, kun tavoitellaan jokaiselle lapselle ja nuorelle vähintään yhtä harrastusta. Tätä tukemaan on kehitteillä peruskoululaisille suunnattu harrastuspassi. Sivistysvaliokunta korostaa matalan kynnyksen liikuntamahdollisuuksien järjestämistä, jossa liikkumisen kustannukset eivät estä vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten yhdenvertaista osallistumista toimintaan.

Sivistysvaliokunta yhtyy laajasti selonteossa esitettyihin näkemyksiin ja toimenpideehdotuksiin ja pitää selontekoa korkealaatuisena. Valiokunta käsittelee tässä lausunnossaan vain eräitä keskeisiä selonteossa esiin nostettuja aihealueita. Samalla sivistysvaliokunta viittaa valtiovarainvaliokunnalta ja tulevaisuusvaliokunnalta saamiinsa ansiokkaihin lausuntoihin (VaVL 14/2018 vp ja TuVL 8/2018 vp).

Liikunnan terveysvaikutukset ja liikkumattomuuden hinta

Selonteossa korostetaan, että fyysisesti passiivinen elämäntapa on nousemassa maailmanlaajuisesti kansanterveydelliseksi ongelmaksi. Liikkumattomuus on WHO:n mukaan neljänneksi mer-

Valiokunnan mietintö SiVM 22/2018 vp

kittävin riskitekijä elintapasairauksien aiheuttamissa kuolemantapauksissa. Liikunta vaikuttaa myönteisesti paitsi fyysiseen myös psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Valiokunta korostaa, että liikkumattomuus on Suomessakin vakava kansanterveydellinen haaste, jonka kustannusvaikutukset ovat vuositasolla arvioiden yli kolme miljardia euroa.

Fyysinen aktiivisuus on tutkimustiedon valossa selkeässä yhteydessä moniin yhteiskunnallisiin haasteisiin, kuten useiden elintapasairauksien sairastumisriskiin, elämänlaatuun, koulumenestykseen sekä vanhusten toimintakykyyn ja siten kotona selviytymiseen. Valiokunnan asiantuntija-kuulemisessa on korostettu niiden sairauksien määrää, joiden riskiä vähäinen liikkuminen lisää. Suomessa on 300 000 tyyppin 2 diabetesta sairastavaa ja arviolta 150 000 samaa diagnoosia vielä vailla olevaa henkilöä. Noin 5 % kärsii masennuksesta, ja Kela korvaa vuosittain 2,3 milj. masennuksesta johtuvaa sairauspoissaolopäivää. Kela korvaa myös vuosittain noin 1,7 milj. sairauspoissaolopäivää selkäsairauden takia. Sairauspäiväraha-kustannusten määrä selkäsairauksien vuoksi on vuositasolla n. 100 milj. euroa.

Keväällä 2018 valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan sarjassa julkaistun Liikkumattomuuden lasku kasvaa -selvityksen (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018) mukaan vähäinen fyysinen aktiivisuus, runsas istuminen ja huono kunto aiheuttavat yhteiskunnalle vähintään 3 miljardin euron vuotuiset kustannukset, kun laskelmissa huomioidaan terveyden- ja sosiaalihuollon kustannukset, tuottavuuskustannukset, tuloverojen menetys, maksetut työttömyysturvaetuudet ja syrjäytymisen kustannukset.

Laskentatavasta riippuen selvityksen mukaiset vuosittaiset kustannukset ja tuottavuuden menetykset ovat 3,2—7,5 miljardia euroa.

Liikkumattomuuden oikeana kokonaiskustannuksena ei voida asiantuntijoiden mukaan kuitenkaan esittää yhtä yksittäistä ja kaikki kustannukset kattavaa summaa. Sen sijaan voidaan sanoa, että liikkumattomuuden vuosittaiset yhteiskunnalliset kustannukset ovat useita miljardeja euroja. Kustannukset tulevat vielä kasvamaan vuosittain suomalaisen väestön ikääntymisen ja sairastavuuden kasvun takia. Suomen terveydenhuollon suorien kustannusten on arvioitu kasvavan 29 % vuoteen 2030 ja 58 % vuoteen 2040 mennessä vuoden 2014 kustannuksiin verrattuna.

Nykyisen tutkimustiedon mukaan suomalaiset aikuiset viettävät valtaosan valveillaoloajastaan paikallaan, istuen tai makuulla, ja reippaampaan liikkumiseen käytetään alle tunti päivässä. Terveyskuntotestien tulokset ovat keskimäärin parempia miehillä kuin naisilla, samoin nuorilla ikäluokilla verrattuna vanhempiin. Aikuisten liikkumisessa ja paikallaanolossa ei näyttäisi tapahtuneen kovin suuria muutoksia kuuden viime vuoden aikana. Lapset ja nuoret puolestaan ovat paikallaan istuen tai makuulla keskimäärin puolet valveillaoloajastaan ja liikkuvat vähintään reippaasti vajaat 2 tuntia päivässä. Paikallaanolon aika lisääntyy iän myötä, arkipäivinä liikutaan enemmän kuin viikonloppuisin. Vähän liikkuvilla lapsilla merkittävä osa liikkumisesta arkisin tapahtuu koulupäivän aikana.

Vain noin joka neljäs suomalaisista aikuisista täyttää nykyisen liikuntasuosituksen. Lapsilla oman suosituksensa täyttää noin puolet alakouluikäisistä, mutta selvästi enää alle 20 % yhdeksäsluokkalaisista. Fyysisen aktiivisuuden suosituksia ollaan parhaillaan uusimassa Suomessa kaikille ikäryhmille ja samalla uusitaan soveltavat liikuntasuositukset. Päivitystyötä tehdään laajalla

Valiokunnan mietintö SiVM 22/2018 vp

kansallisella yhteistyöllä, mutta pääkoordinoitavastuu on UKK-instituutilla. Sivistysvaliokunta korostaa liikuntasuosituksen merkitystä liikkumiseen ohjaavana ja motivaatiota lisäävänä tekijänä. Uudistuvat liikuntasuositukset tulee huomioida myös liikuntapoliittisessa päätöksenteossa kaikilla tasoilla.

Valiokunta toteaa, että vähintään 15 %:lla väestöstä eli reilulla 800 000 ihmisellä on toimintakyvyn rajoitteita. Osalla heistä on vaikeuksia osallistua yleisesti tarjolla olevaan liikuntaan ja heidän liikuntansa vaatii soveltamista sekä erityisosaamista. Kynnystä liikkumiseen, liikunnan harrastamiseen ja urheiluun voi nostaa myös elämäntilanne, joka on usein toimintarajoitteisilla haastavampi kuin väestöllä keskimäärin. Näin hyvinvointia uhkaavat tekijät näyttävät kasautuvan usein samoille henkilöille. Huhtikuussa 2018 on valmistunut Valtion liikuntaneuvoston tilaama sekä Liikuntatieteellisen seuran toteuttama arviointiraportti ”Valtio soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun edistäjänä”, jonka perusteella voidaan arvioida soveltavan liikunnan nykytilaa.

Liikuntaa kaikille

Selonteon mukaan tarvitaan merkittäviä panostuksia sen mahdollistamiseen, että liikuntaa on tarjolla kattavasti elämänkulun kaikissa vaiheissa ja siellä, missä ihmiset muutoinkin ovat eli varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, toisen asteen oppilaitoksissa, korkeakouluissa, puolustusvoimissa, työelämässä, terveydenhuollon palveluissa ja vanhusten palveluissa. Tärkeää on liikunnallisen elämäntavan herättäminen lapsuudessa ja sen jatkuminen vanhuuteen saakka.

Suomalainen koulutusjärjestelmä on tärkeä ja toimiva kehys maamme lasten, nuorten ja nuorten aikuisten systemaattiseen liikunnan edistämiseen. Koulutusjärjestelmän kaikille koulutusasteille tulee asiantuntijalausunnon mukaan luoda älykkäät, ajanmukaiset ja myönteisesti kannustavat ja koukuttavat liikunta- ja fyysisen aktiivisuuden olosuhteet (sisältäen fyysiset liikuntaolosuhteet, arkiaktiivisuuteen kannustavat olosuhteet ja oppilaitosten toiminta- ja asennekulttuurin).

Selonteossa viitataan muun muassa perusopetuksen Liikkuva koulu -ohjelmaan, joka hankkeena on päättynyt. Samankaltaisia ohjelmia esitetään selonteossa myös muille koulutusasteille, eli Liikkuva varhaiskasvatusohjelma 2020—2022, Liikkuva opiskeluohjelma (II-aste) 2019—2021 ja Liikkuva opiskelu -ohjelma (korkea-aste) 2022—2024. Sivistysvaliokunta kannattaa Liikkuva koulu -toimintamallin laajentamista kaikille koulutusasteille. Valiokunta korostaa, että sitoutuminen liikunnan edistämiseen ei missään kouluyhteisössä saa olla vain yksittäisen opettajan valinta, vaan kouluyhteisöjen yhteinen toimintaperiaate, jota aktiivisesti johdetaan tiedolla esimerkiksi huomioimalla kouluterveyskyselyjen tulokset ja liikuntaindikaattorin tulokset.

Yksityiset liikunta-alan toimijat, kuntosaliryitykset sekä matkailu- ja retkeilyalan yritykset tarjoavat laajasti perheille ja erityisesti aikuisväestölle suunnattuja maksullisia liikkumis- ja kuntoilupalveluja. Myös useat kolmannen sektorin toimijat järjestävät ulkoilu- ja kuntoilutapahtumia koko perheelle ja tarjoavat tärkeitä retkeily- ja kuntoilumahdollisuuksia sekä ryhmille että omatoimiseen liikkumiseen. Näillä toimijoilla on suuri merkitys väestön kokonaisliikkumisen kannalta.

Sivistysvaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että liikkumisen kannalta haasteellisissa asemassa olevien ryhmien mahdollisuuteen liikunnalla edistää omaa terveyttään panostetaan voimakkaasti li-

Valiokunnan mietintö SiVM 22/2018 vp

säämillä käytännön mahdollisuuksia itselle sopivaan terveysliikuntaan ja erityis- ja soveltavaan liikuntaan. Liikkumattomuuden kustannusten kasvun taittamisen kannalta näiden ryhmien liikkumisen edistämiseksi on aivan erityinen merkitys. Soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun kehittämistarpeisiin panostaminen on merkittävä osa liikunnan ja urheilun yhdenvertaistamista ja tasa-arvoistamista.

Sivistysvaliokunta uudistaa valtiovarainvaliokunnalle hallituksen esityksestä valtion talousarvioesitykseksi 2019 antamassaan lausunnossaan (SiVL 10/2018 vp — HE 123/2018 vp) esittämänsä, "että vammaisurheilun integraatioprosessin edetessä lajiliittoja kannustettaisiin erityisellä uudella kannustinrahalla hoitamaan esteettömyys-, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasiat mahdollisimman hyvin". Tässä tarkoitettua kannustinrahaa tulisi ohjata myös muille liikunnan valtionavustuksia saaville kansalaisjärjestöille.

Pyrkiminen yhdenvertaisiin liikunta- ja urheilumahdollisuuksiin tarkoittaa liikuntarajoitteisille arkea mahdollistavia palveluita, esimerkiksi vammaispalvelulain mukaisia avustajapalveluja, jotka mahdollistavat lähtemisen kotoa esimerkiksi liikunnan pariin, vammaisurheilun tai erityisliikunnan omia ryhmiä mutta myös mahdollisuutta liikkua yleisissä ryhmissä tai osallistua kaikille avoimeen liikuntaan. Valiokunta painottaa tätä kaksoisstrategiaa, jossa samanaikaisesti edellytetään erojen tunnustamista ja yhdenvertaisuutta.

Liikunta neuvolapalveluissa, varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa

Tutkimustiedot osoittavat, että monet perheet tarvitsevat liikuntaan liittyvää elämäntapaohjausta jo neuvolavaiheessa. Liikunnan edistäminen kuuluu neuvolan lakisäätöihin tehtäviin. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä sitä, että perheet saavat tukea ja kannustusta liikuntaan ja muihin terveellisiin elintapoihin jo lapsen odotusaikana sekä tietoa liikunnan vaikutuksista. Näin lapsen fyysiselle kasvulle ja kehitykselle sekä liikunnallisen elämäntavan omaksumiselle saadaan hyvä alku ja mahdollistetaan liikunnallinen elämäntapa jatkumona "vauvasta vaariin".

Valiokunta korostaa, että perheliikunnan arvostusta ja mahdollisuuksia on kehitettävä ja tuettava. Terveystieteiden osaamista elintapaneuvonnassa, etenkin liikunnassa ja ravitsemuksessa, on vahvistettu Neuvokas perhe -koulutuksella osana sosiaali- ja terveysministeriön kärkihanke-toimia. Neuvonnan laadun ja vaikuttavuuden tehostamiseksi on asiantuntijalausunnon mukaan tärkeää lisätä jatkossa myös elintapohjauksen osaamista terveydenhoitajien peruskoulutuksessa.

Valiokunta toteaa, että liikkumattomuuden ongelmat tulevat esiin jo varhaislapsuudessa, kun liikuntatottumukset tutkimusten mukaan alkavat vakiintua jo kolmen ikävuoden jälkeen. Nykyisellään vain murto-osa alle kouluikäisistä lapsista täyttää päivittäisen liikuntasuosituksen. Vanhemmillä on suuri merkitys lapsen liikkumisessa ensisijaisine kasvatusoikeuksineen ja -vastuineen. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on kuitenkin koulutuksensa antama ammatillinen tieto ja osaaminen, jonka pohjalta on mahdollista vaikuttaa lapsen hoitojakson aikaiseen liikkumiseen. Passiivinen elämäntapa vähentää nuorten lasten mahdollisuuksia liikuntataitojen monipuoliseen harjoitteluun. Tämän vuoksi on tärkeää, että jokaisen päiväkodin arjessa tunnustetaan tarve edistää ja mahdollistaa lasten riittävä päivittäinen liikkuminen sekä päiväkodin alueella että lähiluonnossa. Päiväkodin tilat ja piha-alueet tulee suunnitella ja varustaa siten, että ne houkuttelevat lapsia monipuoliseen ja turvalliseen liikkumiseen päivän aikana.

Valiokunnan mietintö SiVM 22/2018 vp

Suomessa on 2010-luvulla ollut käynnissä varhaiskasvatuksen liikkumis- ja hyvinvointiohjelma Ilo kasvaa liikkuen, jonka kautta on luotu hyviä verkostoja ja toimintatapoja liikunnan lisäämiseen varhaiskasvatuksessa. Toiminta on saanut tukea kehittämistoimintaansa rahapelitoiminnan tuloista, mutta kattavaa avustusjärjestelmää kunnille ja muille toimijoille ei ole ollut.

Sivistysvaliokunta korostaa, että tutkimustieto tukee vahvasti tuen ja toimenpiteiden kohdistamista alle kouluikäisten liikkumisen edistämiseen. Valiokunnan näkemyksen mukaan Liikkuva koulu -ohjelman toimintamallin mukaisesti tulisi käynnistää Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelma vuosina 2020—2022 varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa oleville lapsille. Tällä ohjelmalla tulee luoda edellytykset varhaiskasvatuksen laadukkaiden liikunnallistamistoimenpiteiden ulottamiseksi kaikkiin maamme varhaiskasvatyksiköihin.

Liikunta perusopetuksessa

Asiantuntijakuulemisessa on painotettu mahdollisuuksia lisätä koululiikuntaa ja palauttaa se sille tasolle, millä se on aiemmin ollut. Terveydellisiä perusteita koululiikunnan lisäämiselle on runsaasti, ja viimeaikaiset tulokset ruutuajan ja ylipainon lisääntymisestä antavat tukea koululiikunnan lisäämiselle. Yli neljäsosa 6—9-vuotiaista suomalaislapsista on ylipainoisia. Kansainvälisissä tutkimuksissa on myös havaittu koululiikunnan määrän ennustavan aikuisiän liikuntaa. Näiden lisäksi lapsuusiässä lisätty koululiikunta ennusti parempaa fyysistä kuntoa, vähäisempää selkkipujen määrää ja alhaisempaa tupakointiastetta 35 vuoden iässä. Koululiikunnan määrän ja normaalipainon yhteyksistä on myös havaittu viitteitä.

Vuonna 2018 valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän Moven mittauksiin osallistui opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti yhteensä yli 90 000 oppilasta 5. ja 8. luokilta. Järjestelmä antaa tärkeää tietoa valtakunnallisesti, mutta myös koulukohtaisesti opettajille. Tulosten pohjalta voidaan miettiä koulukohtaisesti toimenpiteitä, joilla nuorten toimintakyky voidaan tukea. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että kouluissa reagoidaan tuloksiin ja pyritään hiljalleen toimintakykyä kehittävien toimenpiteiden jalkauttamiseen kouluissa.

Sivistysvaliokunta toteaa, että vuoden 2018 lopussa päättynyt Liikkuva koulu -hanke on ollut erittäin onnistunut. Ohjelma on saavuttanut noin 90 prosentin kattavuuden kunnista, peruskouluista ja peruskoululaisista. Liikkuva koulu -toiminnassa mukana olleissa kouluissa on asiantuntijakuulemisen mukaan luotu toimivia käytäntöjä, jotka lisäävät lasten fyysistä aktiivisuutta tai ainakin vähentävät istumista koulupäivän aikana. Ohjelman tuomalla lisärahoituksella on parannettu koulutilojen ja pihojen liikunnallisuutta aikana, jolloin koulutuksen resursseista ei ole voitu tällaisia investointeja rahoittaa. Tulosta ei asiantuntijan mukaan pidä arvioida ainoastaan liikunnan määrällä, vaan myös asennemuutokset ja vähäisen liikunnan vaikutusten tiedostaminen ovat tärkeitä tavoitteita pyrittäessä lisäämään liikettä.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi tuottaa Valtion liikuntaneuvostolle arvioinnin Liikkuva koulu -ohjelman kärkihankekaudesta 2015—2018. Arvioinnin tavoitteena on tuottaa tietoa ohjelman kärkihankekauden tuloksista ja vaikutuksista aktiivisemmän ja viihtyisemmän koulupäivän edistämiseksi. Tavoitteena on myös tuottaa tietoa ohjelman organisoinnista, ohjauksesta, seurannasta ja arvioinnista sekä ohjelman merkityksestä liikuntapolitiikan ohjauksen välineenä. Arviointi toteutetaan tammi—maaliskuussa 2019.

Valiokunnan mietintö SiVM 22/2018 vp

Valitettavasti liikkuva koulu -toiminta ei tavoita kaikkia oppilaita, sillä yleisesti liikkumaan ryhtyvät helpoimmin he, jotka muutenkin liikkuvat paljon. Tämä on tärkeää huomata, kun koulukohdaisesti kehitetään jatkossa liikkumisen edistämistä. Liikkuvan koulun haasteena tulevaisuudessa on, miten toimivat käytänteet saadaan pysyviksi, kun siihen tarkoitettu valtion hankerahoitus loppui vuoden 2019 alusta, ja miten varmistetaan, että koulussa järjestettävän liikunnan kautta jokainen voi löytää oman tapansa huolehtia oman terveytensä kannalta riittävästä liikkumisesta.

Sivistysvaliokunta korostaa, että laadukkaan koululiikunnan takaamiseksi tulee turvata myös riittävä opettajankoulutus. Koulutusleikkausten seurauksena yliopistot ovat joutuneet leikkaamaan opetuksen määrää, muun muassa liikunnanopetusta luokanopettajakoulutuksessa. Valiokunta korostaa laadukkaan liikunnanopetuksen merkitystä peruskoulussa. Liikuntaa opettavan opettajan tulee omata riittävät valmiudet laadukkaan ja innostavan koululiikunnan ohjaamiseen.

Valiokunta painottaa, että koululaisen liikunnallisesti aktiivista päivää voidaan jatkaa koulun yhteydessä myös koulupäivän jälkeen lisäämällä erilaista harrastus- ja kerhotoimintaa, joka osaltaan innostaisi kaikkia liikkumaan. Valiokunta kannattaa ajatusta, että jokaisessa koulussa olisi myös liikuntakerhotoimintaa. Koulujen ja oppilaitosten tilojen vapaa-ajan käyttöastetta on mahdollista nostaa nykyisestä. Tätä edesauttaisi se, että kunnat loisivat joustavia käytäntöjä ja varausmahdollisuuksia esimerkiksi digitalisaatiota hyödyntäen.

Myös alakouluikäisille suunnattua seuratoimintaa voisi sijoittaa koulupäivän välittömään yhteyteen ja koulun läheisyyteen ja siten edesauttaa lasten fyysisen aktiivisuuden lisäämistä. Seuratoiminnan integroiminen koulun iltapäivään vähentäisi tarvetta kuljettaa lapsi harrastuksen pariin, lisäisi lasten yhdessäoloa tutun ja turvallisen ryhmän parissa ja antaisi myös lisää yhteistä aikaa perheille. Lähtökohdaisesti lapsen koulupäivää ei tule kuitenkaan kohtuuttomasti pidentää ja pirstaloittaa rakenteellisesti harrastamisen osalta, vaan tarjota perheille joustavia ratkaisuja lapsen liikkumisen edistämiseksi.

Monipuolinen yhteistyö paikallisten liikunta- ja urheilujärjestöjen kanssa voisi tarjota erilaisia liikuntakokemuksia ja tukea näin erinomaisesti paitsi liikunnallisen elämäntavan omaksumista, myös motorisesti monipuolisen liikunnan harrastamista. Tämän tyyppinen yhteistyömalli koulun ja eri seurojen kanssa edellyttää, että mukana olevat seurat ovat valmiit toimimaan yhdessä lajirajoista riippumatta ja asettaen sivuun kilpailun uusista oman lajin harrastajista. Valiokunta pitää hyvin tärkeänä, että lapsi jo aikaisessa vaiheessa voi tutustua erilaisiin lajeihin ja harrastuksiin, jotta hänellä on mahdollisuus löytää se harrastus, joka parhaiten motivoi pysymään pidemmän aikaa liikunnan parissa.

Liikunta toisen asteen oppilaitoksissa

Sivistysvaliokunta korostaa, että laadukas, opiskelijan oman työkyvyn ylläpitämiseen ja sen parantamiseen tähtäävä liikuntakasvatus on äärimmäisen tärkeää sekä ammatillisessa koulutuksessa että lukiossa. Asiantuntijakuulemisessa todetun perusteella lähitulevaisuudessa olisi tärkeää lisätä oppiaineen tuntimääriä molemmissa koulutuksissa, mutta erityisesti ammatillisessa koulutuksessa. Opiskelijoista valtaosa liikkuu terveyden ja tulevan työkyvyn kannalta riittämättömästi. Lukiolaisista noin joka viides (22 %) ja ammattiin opiskelevista joka neljäs (24 %) liikkuu suosituksen mukaisesti eli vähintään tunnin päivässä.

Valiokunnan mietintö SiVM 22/2018 vp

Sivistysvaliokunta pitää hyvin kannatettavana ja ajankohtaisena Liikkuva opiskelu -ohjelman käynnistymistä laajasti lukioissa ja ammattioppilaitoksissa. Vuoden 2019 alussa on julistettu haettavaksi tätä koskevia kehittämisavustuksia, joiden tarkoituksena on tukea liikunnallisen toimintakulttuurin muodostumista lukio- ja ammatilliseen koulutukseen. Pyrkimyksenä on, että jokainen opiskelija liikkuu vähintään tunnin päivässä. Vuodelle 2019 on valtion talousarviossa varattu ohjelman toimeenpanon tukeen 2,8 milj. euroa. Liikkuva koulu -toiminnan laajentaminen toisen asteen oppilaitoksiin on alkanut pilottihankkeella jo vuonna 2017.

Toisen asteen oppilaitoksissa liikunnan määrä on asiantuntijoiden mielestä hälyttävän alhainen ja toiminta- ja työkyvyn näkökulmasta on äärimmäisen tärkeää, että opiskelijoille opetetaan jo hyvissä ajoin, miten heidän tulevassa ammatissaan voi työkykyä tukea. Asiantuntijalausunnossa varoitetaan, että esimerkiksi osa ammattikoululaisista tulee jäämään nykyisellä todetulla heikolla toimintakyvyllään työkyvyttömyyseläkkeelle 40. ikävuoden jälkeen. Muun muassa tämän estämiseksi tulee kaikin tavoin edistää liikkumista toisen asteen opiskelijoiden parissa.

Liikkuva opiskelu -toiminnalla voi olla erityisen vaikeaa tavoittaa juuri kaikkein heikoimmin liikkuvia. Liikkuva opiskelu -hanke ei tämän vuoksi saa olla ainoa toimenpide, jolla lisätään fyysistä aktiivisuutta ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa, kun halutaan laajasti saavuttaa liikuntasuosituksen toisen asteen opiskelijoiden osalta.

Valiokunta korostaa hyvän työkyvyn merkitystä koko työuran aikana. Pohja hyvälle työkyvylle tulee varmistaa riittävällä liikunnalla samalla kun kouluttaudutaan työelämään. Liikunnan terveydelliset vaikutukset eivät rajoitu ainoastaan fyysisiin vaikutuksiin vaan myös psyykkisen terveyden kannalta liikunnalla on myönteisiä vaikutuksia esimerkiksi stressin lievityksessä. Tällä on merkitystä muun muassa lukio-opintojen muuttuessa entistä enemmän teoriapainotteisiksi.

Liikunta korkeakouluissa

Selonteon mukaan korkeakoulut ovat osa Liikkuva opiskelu -verkostoa ja niiden yksittäisiä hankkeita on useita vuosia tuettu liikunnallisen elämäntavan hankeavustuskokonaisuuden puitteissa. Korkeakouluissa on kuitenkin olemassa suurempi tarve liikunnallisten toimintakulttuurien luomiseen ja opiskelijoiden liikkumisen lisäämiseen. Korkeakouluissa tulisikin selonteon mukaan toteuttaa kattava kolmivuotinen hanke osana Liikkuva opiskelu -ohjelmaa esimerkiksi vuosina 2022—2024.

Valiokunta toteaa, että nykyisellään korkeakouluopiskelijoiden päivä on fyysisesti erittäin passiivinen sisältäen istumista keskimäärin yli 10 tuntia. Tämän vuoksi on opiskeluympäristöjä kehitettävä liikunnallisuutta tukeviksi ja opiskelijakampuksille tai niiden läheisyyteen järjestettävä liikuntapaikkoja ja liikkumismahdollisuuksia. Oman terveyden edistämisen lisäksi korkeakoulu-liikunnalla tuetaan suurena määränä opiskelijoiden yhteisöllisyyttä. Tämäkin huomioiden korkeakoulujen toimesta on syytä nostaa korkeakoulu-liikunnan näkyvyyttä ja asemaa entisestään.

Ikäihmisten liikunta

Maassamme väestön vanheneminen on olennainen yhteiskunnan kestävyysvaikuttava tosiseikka. Nopeasti ikääntyvässä Suomessa ikäihmisten pysyminen terveisinä ja toimintakykyisinä on

Valiokunnan mietintö SiVM 22/2018 vp

keskeistä heidän itsensä, mutta myös koko yhteiskunnan näkökulmasta. Viiden miljoonan väestöstä yli miljoona on täyttänyt 65 vuotta. 75 vuotta täyttäneiden määrä on puoli miljoonaa ja tulee kaksinkertaistumaan vuoteen 2040 mennessä. Yli 90-vuotiaiden määrä on kaksinkertaistunut 2000-luvulla. Heitä on nyt 50 000 ja vuonna 2040 jo noin 140 000.

Tutkimusten mukaan yli 65-vuotiaiden on mahdollista vähentää fyysisten toimintakyvyn rajoitteiden riskiä jopa 50 % harrastamalla säännöllistä liikuntaa. Myös silloin, jos toimintakyky on jo heikentynyt, liikunnan harrastaminen on tehokkain tapa ylläpitää liikkumiskykyä ja muuta toimintakykyä. Näille henkilöille liikunnan hyvinvointivaikutukset ovat suuria, mutta heillä on usein vaikeuksia löytää itselleen sopivaa ohjattua liikuntaa. Ikäihmisten liikuntatoiminta painotuu asiantuntijalausannon mukaan hyväkuntoisten ja toimintakykyisten ikäihmisten liikunnan organisointiin, vaikka vähän heikompi-kuntoisilla, vielä itsenäisesti asuvilla ihmisillä on suuri tarve harrastaa liikuntaa.

Välittömin hyöty saadaan kohdentamalla ja järjestämällä liikuntatoimintoja niille itsenäisesti kotona asuville 300 000—400 000:lle yli 75-vuotiaalle, joilla on alkavia liikkumiskyvyn ongelmia. He tarvitsevat itselleen soveltuvat mahdollisuudet voima- ja muuhun harjoitteluun, jolla voidaan ehkäistä tehokkaasti vanhuuden lihaskatoa, vähentää mielialaoireita, vähentää muistisairauden riskiä ja hidastaa muistisairauden etenemistä. Valiokunta korostaa, että vuonna 2015 iäkkäiden ympärivuorokautisen hoivan kulut olivat noin 2 896 miljoonaa euroa. Jos riittävän aikaisin toteutetun ohjatun liikunnan avulla hoivan kuluista saadaan 1 % pois, olisi säästö 28 miljoonaa euroa.

Selonteossa ehdotetaan toimintaohjelmaa kotona ilman säännöllisiä palveluja asuville ikäihmisille, kokeiluhanketta kotipalvelun piirissä oleville liikuntatuokioiden pitämistä varten ja kokeiluhanketta vanhusten palvelutaloissa liikunnan saamiseksi osaksi jokaista päivää. Sivistysvaliokunta kannattaa näitä hankkeita.

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin valtakunnallinen Voimaa vanhuuteen -iäkkäiden terveysliikuntaohjelma, joka on kehitetty juuri toimintakyvyltään tai terveydentilaltaan jossain määrin heikentyneille iäkkäille, jotka asuvat kotona ilman säännöllisiä palveluja (75+), ja se on ollut käynnissä 13 vuotta STEAN, OKM:n ja STM:n yhteisrahoituksella.

Ohjelma on onnistunut laajan koulutusohjelman ja kuntien poikkisektoriseen yhteistyöhön kohdennetun mentoroinnin avulla luomaan kohderyhmän iäkkäille suositusten mukaista liikuntatoimintaa. Maakunnalliset Voimaa vanhuuteen -oppimisverkostot on rakennettu varmistamaan yhdyspintapalvelujen tehokkuus sote-maakunta-uudistuksen toteutuessa.

Asiantuntijalausannon mukaan Voimaa vanhuuteen -ohjelman toimintatavat voidaan soveltaa myös koti- ja laitoshoidon, mikäli sille osoitetaan resurssit. Kotihoidon piirissä on lähes 74 000 iäkästä, pääsääntöisesti yli 75-vuotiaita. Pitkäaikaishoidossa asuvia on noin 50 000. Sivistysvaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että Voimaa vanhuuteen -iäkkäiden terveysliikuntaohjelman luoma poikkisektorinen ja verkostomainen toimintatapa turvataan ja ulotetaan koko maahan.

Liikkumista edistävä, kuntouttava hoitotyö ei ole kuulunut kotihoidon traditioon. Tuloksellisen, liikuntaa suosivan toimintakulttuurin muutoksen aikaansaamiseksi olennaista on asiantuntijalausannon mukaan liikkumista edistävän työotteen kiinnittäminen hyvään johtamiseen, strategiaan,

Valiokunnan mietintö SiVM 22/2018 vp

toiminnan pitkäjänteiseen suunnitteluun, henkilöstön osaamisen vahvistamiseen, ympäristön ikäystävälliseen kehittämiseen sekä fysioterapeuttien ja liikunnan ammattilaisten hyödyntämiseen hoivahenkilöstön konsultteina. Voimaa vanhuuteen -poikkisektorisen yhteistyön malli tuo järjestöjen vapaaehtoistyön ja myös omaisten resurssit kotihoidon ja vanhusten toiminnallisen arjen tueksi.

Sivistysvaliokunta korostaa liikkumisen edistämisen ja kuntoutuksen sisällyttämistä entistä kattavammin osaksi ikäihmisten hoiva- ja hoitopalveluja.

Huippu-urheilu

Sivistysvaliokunta yhtyy selonteossa esitettyyn linjaukseen, että huippu-urheilu on tärkeä osa suomalaista kulttuuria. Suomalainen huippu-urheilu toimii eettisesti ja yhteiskuntavastuullisesti, ja se on kansalaisten arvostamaa sekä kansainvälisesti menestyvää ja näkyvää toimintaa. Selonteon tavoin valiokunta korostaa, että huippu-urheilu inspiroi ja innostaa liikkumaan, luo paikallista ja kansallista yhteisöllisyyttä, vaikuttaa esikuvien kautta ja levittää positiivista Suomi-kuvaa. Tutkimusten mukaan 74 % suomalaisista on kiinnostunut siitä, että suomalaiset urheilijat menestyvät kansainvälisesti, 72 % suomalaisista kokee, että huippu-urheilijat tarjoavat myönteisiä esimerkkejä, joita muut voivat seurata, ja 70 % suomalaisista kokee saavansa hyvää mieltä huippu-urheilun seuraamisesta.

Kansainvälinen kilpailu menestyksestä kovenee kuitenkin kaikissa lajeissa. Nykyisen menestystason pitäminen tai sen parantaminen edellyttää saadun lausunnon mukaan kovempia ponnistuksia koko huippu-urheilukentässä.

Suomalaisen huippu-urheilun perusta on laajassa toimintapohjassa. Suomessa voi urheilla myös huipputasolla yli sadassa urheilulajissa. Lajiliittojakin on yli 70. Lajiliitot ja seurat ovat pääosin vastuussa urheilijoiden valmennuksesta heidän henkilökohtaisten valmentajiensa kautta. Kansalaistoiminnan tasolla saman urheiluseuran sisällä on useimmiten niin lasten ja nuorten liikuntaa, harrasteliikuntaa kuin kilpa- ja huippu-urheiluakin. Valtakunnallisestikin lasten ja nuorten liikunta, harrasteliikunta ja huippu-urheilu kuuluvat saman kattojärjestön eli Suomen Olympiakomitean alaisuuteen.

Valtio tukee Suomessa huippu-urheilua merkittävästi. Lajiliittojen valtionavustuksista suuri osa kohdentuu huippu-urheilun kehittämiseen. Olympiakomitealle ja paralympiakomitealle annetut avustukset ovat huippu-urheilun suoraa tukea samoin kuin urheilija-apurahat sekä valmennuskeskusten ja urheiluakatemioiden valtionavustukset. Huippu-urheiluun kohdistuvassa avustuspolitiikassa opetus- ja kulttuuriministeriön ja Suomen Olympiakomitean välinen yhteistyö on tiivistä ja Olympiakomitea toimii siinä keskeisenä asiantuntijaelimenä.

Suomen Olympiakomitean huippu-urheiluyksikön budjetti on vuonna 2019 noin 10 miljoonaa euroa. Tästä jaetaan lajien valmentautumisen tehostamiseen 6 miljoonaa euroa ja noin 2 miljoonaa euroa käytetään monilajisiin kisavalmisteluihin ja -osallistumisiin.

Asiantuntijalausunnossa on huippu-urheilun tukemista koskevat ehdotukset, mukaan luettuna selonteossa esitetyt toimenpide-ehdotukset, tiivistetty seuraaviin kohtiin:

Valiokunnan mietintö SiVM 22/2018 vp

- Lisätään valtion vuotuista rahoitusta huippu-urheiluun 10 miljoonaa euroa tulevalla vaalikaudella. Tavoitteena tulee olla vuositasolla 30 miljoonan euron lisäys, joka toteutetaan kolmen seuraavan vaalikauden aikana.
- Perustetaan selonteossa mainittu Olympiarahasto.
- Kohdennetaan lisäresurssit urheiluakatemioiden ja valmennuskeskuksiin sekä kärkiurheilijoiden ja nuorten lahjakkuuksien tukemiseen.
- Tehdään tarvittaessa selvitys huippu-urheilulain tarpeellisuudesta keinona huippu-urheilumenestystä tukevaan johtamiseen.

Sivistysvaliokunta pitää näitä ehdotuksia perusteltuina ja kannatettavina.

Tärkeimpänä valtion liikuntabudjetin kehittämistoimena on selonteossa mainittu budjetin avaaminen eli liikunnan ja urheilun lisärahoittaminen budjettirahoituksella rahapelituottojen lisäksi. Tätä asiaa käsitellään jatkossa myös liikunnan ja urheilun rahoitusta koskevassa osuudessa valtiovarainvaliokunnan antaman lausunnon pohjalta. Valiokunta toteaa kuitenkin tässä yhteydessä, että liikunnan ja urheilun lisätty rahoitus on perusteltua useasta syystä. Ilman merkittävää lisärahoitusta ei ole mahdollista edistää huippu-urheilumenestystä nykyoloissa. Tarvittavia lisäkohtauksia ei voi tehdä nykyisellä rahoitusmallilla. Kyse on myös toimialojen välisestä valtion rahoituksen yhdenvertaisuudesta. Liikunta on ainoa toimiala, jonka koko valtionrahoitus tulee käytännössä yksinomaan rahapelivoittovaroista.

Sivistysvaliokunta viittaa tässä yhteydessä valtiovarainvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019 antamaansa lausuntoon (SiVL 10/2018 vp — HE 123/2018 vp), jossa valiokunta on todennut, että nykyisin liikunta on ainoa toimiala, jonka rahoitus tulee käytännössä yksinomaan rahapelitoiminnan tuotoista. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä liikunnalle osoitetun rahoituksen pohjan monipuolistamista ja laajentamista vahvemmin talousarviorahoitukseen. Tulevaisuudessa liikunnan rahoituksen tulisi koostua Olympiarahaston tuotoista, rahapelivoittovaroista ja kasvavasta talousarviorahoituksesta. Valiokunnan arvion mukaan liikunnan kokonaisrahoitusta tulee pyrkiä vahvistamaan siten, että vuoteen 2030 mennessä huippu-urheilun rahoitus on kasvanut vuositasolla noin 30 miljoonalla eurolla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Olympiakomitea ovat selonteon pohjalta jo aloittaneet huippu-urheilun johtamisen selkeyttämisen. Tämä tarkoittaa erityisesti työnjaon selventämistä, sillä nyt toiminnan johtaminen ja vastuu ovat Olympiakomiteassa, mutta resurssiohjaus hajautettuna ministeriön ja Olympiakomitean välille. Valiokunta yhtyy selonteon näkemykseen, että huippu-urheilumenestyksen saavuttamista edistää parhaiten malli, jossa toiminnan johto ja resurssit ovat samassa paikassa.

Asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota urheilijoiden valmennuksen ja valmentajien merkitykseen. Valiokunta korostaa, että laadukas ohjaus ja valmennus jo harrastamisen alkuvaiheessa estää harrastamisen keskeyttämistä. Osaavien ja koulutettujen valmentajien rekrytointia onkin edistettävä ja valmennuksen taso on varmistettava mm. laadukkaan valmentajakoulutuksen ja riittävän kansainvälisen valmennusyhteistyön kautta.

Nykyiset 100 000 vapaaehtoisvalmentajaa tarvitaan myös jatkossa. Tämän mahdollistamiseksi on valmentamisesta valmentajille itselleen aiheutuvia kustannuksia vähennettävä esimerkiksi li-

Valiokunnan mietintö SiVM 22/2018 vp

säämillä valmentajakoulutukseen ja valmentamiseen liittyvien varusteiden ja välineiden verovähennysoikeutta sekä nostamalla yleishyödyllisen yhteisön maksamien verottomien matkakustannusten kilometrikorvausten enimmäisvuosirajaa 2 000 eurosta 5 000 euroon ja verottomien päivärahopäivien vuosikohtaista ylärajaa 20 päivästä 50 päivään. Lisäksi on ehdotettu, että ammativalmentajille kehitettäisiin erillinen veroton valmentaja-apuraha osaksi urheilija-apurahajärjestelmää. Sivistysvaliokunta pitää näitä esityksiä erittäin perusteltuina ja kannatettavina.

Valiokunta kiinnittää huomiota urheilijoiden usein hyvin puutteelliseen toimeentuloon sekä sosiaali- ja eläketurvaan. Suuri osa aikuisista huippu-urheilijoistamme elää köyhyysrajalla esimerkiksi apurahojen turvin, eivätkä he pysty kerryttämään eläkettä tai saamaan ansiosidonnaista työttömyysturvaa. Sivistysvaliokunta korostaa tarvetta parantaa urheilijoiden toimeentulon ja sosiaaliturvan mahdollisuuksia ja eläketurvan karttumista jo urheilu-uran aikana sekä urheilijoiden työuran aikaisten toimeentulomahdollisuuksien vahvistamista edistämällä kaikin tavoin koulutautumismahdollisuuksia jo urheilu-uran yhteydessä. Sivistysvaliokunta korostaa, että pitkän ajan tavoitteena tulee olla urheilijoiden siirtyminen käytännössä normaalijärjestelmän piiriin siten, että urheilijoiden sosiaaliturva (työttömyysturva, tapaturmavakuutus, eläketurvan karttuminen ym.) saatetaan muiden työtätekevien tasolle.

Valiokunta on tuoreessa lausunnossaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle Tasa-arvovaltuutetun kertomuksesta eduskunnalle 2018 (SiVL 19/2018 vp — K 22/2018 vp) käsitellyt laajasti liikunta-alan tasa-arvokysymyksiä ja myös alalla esiintynyttä häirintää. Sivistysvaliokunta pitää lausunnossaan erittäin tärkeänä, että määrätietoista työtä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi liikunnan alalla jatketaan läpäisyperiaatteella kaikessa toiminnassa ja päätöksenteossa, ja korostaa, että tasa-arvotilanteen kehittymisestä tarvitaan jatkuvaa ja systemaattista seurantaa ja arviointia.

Sivistysvaliokunta pitää aivan välttämättömänä, että seksuaaliseen häirintään puututaan tehokkaasti urheilun ja liikunnan alalla. On erittäin huolestuttavaa, että liikuntaharrastuksen on todettu olevan koulun ja internetin jälkeen yleisin kiusaamisympäristö. Urheilun ja liikunnan toimijoiden tulee voida taata kaikille alan harrastuksiin osallistuville mahdollisuus turvalliseen harrastamiseen. Toiminnassa ei saa sallia mitään häirinnän muotoja. Aivan erityisen suojelun tarpeessa ovat lapset ja nuoret. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä sitä, että häirintää liikunnan alalla tutkitaan ja selvitetään edelleen, ja usea merkittävä hanke onkin käynnissä.

Liikunnan ja urheilun rahoitus

Valtion rahoitus liikuntaan perustuu lähes kokonaan rahapelitoiminnan tuottoihin, joista rahoitettava valtion liikuntabudjetti on tällä hetkellä noin 155 miljoonaa euroa vuodessa. Selonteossa esitetään lisäresursseja liikunnan lisäämiseen mm. varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja varusmiespalveluksessa sekä voimavaroja ikäihmisten toimintakyvyn ylläpitämiseen ja parantamiseen sekä huippu-urheiluun ja liikuntapaikkarakentamiseen. Selonteossa esitetty lisärahoituksen tarve olisi 2020-luvun alkuvuosina noin 120 miljoonaa euroa. Pysyvät menolisäykset olisivat tällöin 37,5—44,5 milj. euroa, kertaluonteiset lisäykset 40 milj. euroa ja kolmen vuoden kokeiluhankerahoitus 39—48 milj. euroa. Tämän suuruiset lisäykset liikunnan valtion rahoitukseen edellyttävät kokonaisrahoituksen lisäämistä budjettivarojen kautta, sillä rahapelitoiminnan tuotot eivät tulevaisuudessa mahdollista tämän suuruista lisärahoitusta liikunnalle. Siirtämällä muun muassa urheili-

Valiokunnan mietintö SiVM 22/2018 vp

jaeläkkeet maksettaviksi taiteilijaeläkkeiden tavoin budjettivaroista olisi selonteon mukaan mahdollista kohdentaa säästyviä rahapelituottoja esimerkiksi nuorten huippu-urheilijoiden lisätukeen.

Valtiovarainvaliokunnan mielestä on perusteltua, että liikunnan rahoitusta vahvistetaan kansalaisten fyysisen aktiivisuuden ja terveyttä edistävän liikunnan edistämiseksi. Samalla on arvioitava, olisiko osa liikuntatoiminnoista tarkoituksenmukaista siirtää budjettirahoituksen piiriin. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että talouskehitys ja julkisen talouden kestävyys asettavat reunaehdot budjettirahoituksen tasolle ja sen korottamiselle, sekä myös siihen, että Veikkauksen tuotto-odotukseen liittyy jatkossa epävarmuutta. Sivistysvaliokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan kannanottoon tarpeesta lisätä mahdollisuuksien mukaan budjettirahoitusta liikunnan edistämiseen.

Lausunnon mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen tuo myöhemmin selviä säästöjä, kun korjaavien palvelujen kustannukset vähenevät ja verotulot kasvavat. Muutokset tapahtuvat hitaasti useiden vuosien viiveellä, mutta pitkällä aikavälillä liikunnan kasvun tuomat hyödyt vähentävät julkisen talouden kestävyysvajetta. Liikkumattomuuden yhteiskunnalle aiheuttamat kustannukset vastaavat vähintään niitä säästöjä, joita sote-uudistuksella tavoitellaan. Kyse on siten merkittävistä vaikutuksista julkiseen talouteen ja sen kestävyYTEEN.

Valtion liikuntaneuvoston julkaisussa 2013:8 arvioitiin lisäresurssien kohdentumista ja vaikutuksia liikkumiseen hallituskaudella 2007—2011, jolloin valtion liikuntatoimen resurssit kasvoivat noin 40 prosenttia. Liikuntaneuvoston arvion mukaan on tärkeä tunnistaa, että liikuntaan kohdistettujen toimenpiteiden ja odotettujen seurausvaikutusten välillä ei ole suoraviivaista syy-seuraussuhdetta, esimerkiksi niin, että ihmisten liikkuminen lisääntyisi tai huippu-urheilumenestys paranisi automaattisesti, jos rahoitusta lisätään. Sivistysvaliokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan arvioon, että lisäresursseja suunnattaessa on tutkimusnäytön pohjalta varmistettava, että resursseilla saadaan aikaan vaikuttavuutta erityisesti niissä väestöryhmissä, jotka liikkuvat suosituksia vähemmän. Rahoituksen tulee olla pitkäjänteistä, eikä se saa pirstaloitua liian pieniin ohjelmakokonaisuuksiin eikä lyhytkestoisiin hankkeisiin, joiden puitteissa syntyneet uudet käytännöt eivät ehdi juurtua pysyväksi toiminnaksi.

Valtiovarainvaliokunta korostaa tiedolla johtamisen merkitystä toiminnan vaikuttavuuden parantamiseksi ja tuloksellisuuden lisäämiseksi. Tähän tarvitaan yhteismitallista ja hyödynnettävissä olevaa tietoa liikuntapalveluista ja niiden vaikuttavuudesta. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on myös arvioitu, että tietoa kerätään jo tällä hetkellä paljon (mm. koululaisilta ja liikuntajärjestöiltä), mutta sitä ei analysoida eikä hyödynnetä riittävästi.

Sivistysvaliokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan arvioon, että liikunnan rahoitukseen mahdollisesti syntyvää liikkumavaraa tulee kohdentaa ensisijaisesti sellaiseen liikuntatoimintaan, joka edistää kansanterveyttä ja sen myötä koko kansantaloutta. Huippu-urheilun tukeminen on perusteltua mm. sen tuomien yhteisöllisten elämysten vuoksi, mutta julkisen talouden näkökulmasta on olennaisempaa huolehtia kansanterveyttä edistävän liikunnan edistämisestä. Olympiakomitealla on tärkeä rooli terveyden ja arkiliikunnan edistäjänä. Valtiovarainvaliokunta ennakoii lausunnossaan myös, että terveyttä edistävän liikunnan tarpeet on otettava huomioon sii-

Valiokunnan mietintö SiVM 22/2018 vp

nä vaiheessa, kun arvioidaan veteraanipalveluihin käytettävien rahapelitoiminnan tuottojen tulevaa käyttöä.

Rahapelitoiminta ja tuotot

Veikkaus Oy:n rahapelitoiminnasta saatavilla tuotoilla on huomattava yhteiskunnallinen merkitys. Vuonna 2017 Veikkaus Oy tilitti valtiolle tuottoina noin 1 mrd. euroa. Rahapelitoiminnan tuottojen käyttö yleishyödyllisiin tarkoituksiin ei ole Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan peruste ylläpitää yksinoikeusjärjestelmää vaan toiminta pelihaittojen ehkäisemiseksi. Käytännössä Veikkaus Oy:n tuotolla on luonnollisesti suuri merkitys valtion budjettitalouden ja edunsaajien näkökulmasta. Pelihaittojen ehkäisemisen rinnalla on siksi tärkeää kehittää Veikkaus Oy:n toimintaa niin, että sen digitaalisen liiketoiminnan kilpailukyky ja tuloutuskyky turvataan mahdollisimman hyvin. Rahapelien ja arpajaisveron tuoton arvioidaan vähenevän tulevaisuudessa, kun ns. pakollinen tunnistautumisen otetaan käyttöön vuoden 2022 alussa (HaVM 31/2018 vp — HE 213/2018 vp). Asetettavien rajoitusten sisällöstä ja tasosta riippuen pakollisen tunnistautumisen arvioidaan pienentävän Veikkaus Oy:n tuottoa vuositasolla 100—150 milj. euroa. Valtiovarainvaliokunta pitää lausunnossaan tärkeänä, että rahapelihaittojen estämiseksi arpajaislain (1047/2001) vastaiseen markkinointiin puututaan aktiivisesti. Veikkaus Oy:llä on yksinoikeus toimeenpanna ja markkinoida rahapelejä Manner-Suomessa, mutta esim. TV- ja radio-kanavilla ja internetsivustoilla esiintyy runsaasti ulkomaisten rahapelien mainontaa. Lausunnossa viitataan marraskuussa 2018 hyväksytyyn audiovisuaalisia mediapalveluita koskevaan direktiiviin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/13/EU) ja kesäkuussa 2018 voimaan tulleeseen lakiin sähköisen viestinnän palveluista (68/2018). Näissä tarkoitettuja sekä muita lainsäädännön suomia valvonta- ym. keinoja on käytettävä tehokkaasti lainvastaisen toiminnan torjumiseksi tiiviissä yhteistyössä eri viranomaistahojen kesken. Yhtenä vaihtoehtona on selvitettävä mahdollisuudet ns. blokeerauksen käyttöönottamiseen. Tästä on vireillä selvitystyö. Saadun selvityksen mukaan monet Euroopan maat käyttävät jo erilaisia teknisiä estotoimia muista maista tulevan rahapelitarjonnan estämiseksi.

Valtiovarainvaliokunta esittää lausunnossaan, että sivistysvaliokunta ehdottaisi eduskunnan hyväksyttäväksi kannanoton Veikkaus Oy:n toiminnan turvaamisesta sekä aktiivisesta puuttumisesta ulkomaisten peliyhtiöiden laittomaan toimintaan ja tätä kautta mahdollistaa pelihaittojen vähentäminen.

Alv-käytännöt liikuntapalveluissa

Sivistysvaliokunnan saamien asiantuntijalausuntojen mukaan suurimpana ongelmana liikuntalan yritystoiminnassa nähdään yleisesti vaihteleva arvonlisäverokäytäntö. Verottajan soveltama käytäntö on osoittautunut perusteiltaan varsin epäselväksi. Oikeuskäytäntö ei ole myöskään selvittänyt tilannetta alan toimijoille. Käytännössä liikuntapalveluiden arvonlisäverokanta vaihtelee palvelusta riippuen nollaluokasta korkeimpaan verokantaan saakka. Sivistysvaliokunta toteaa, että tarve liikuntapalveluiden arvonlisäverokantojen yhtenäistämiseksi on aivan ilmeinen. Jatkossa tulee pyrkiä yhteen yhtenäiseen alv-kantaan liikuntapalveluissa.

Valiokunnan mietintö SiVM 22/2018 vp

Liikunnan ja urheilun edistäminen poikkihallinnollisesti

Selonteossa esitetään, että jatkossa tulisi perustaa yksi valtioneuvoston nimittämä ja opetus- ja kulttuuriministeriön johtama liikuntapolitiikan koordinaatioelin, jossa olisi edustus kaikista fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan edistämiseen tavalla tai toisella liittyvistä ministeriöistä (esim. OKM, STM, LVM, PLM, VM, YM ja MMM) sekä tarvittaessa myös valtionhallinnon ulkopuolisia asiantuntijajäseniä esimerkiksi järjestöistä.

Sivistysvaliokunta kannattaa ehdotuksen perusajatusta, eli hallinnonalarajat ylittävää tehokasta ohjausmekanismia, jolla edistettäisiin edellä todettuja keskeisiä liikuntapoliittisia kokonaistavoitteita. Muilla hallinnonaloilla ei ole tällä hetkellä velvoitetta ottaa liikunnan ja urheilun edistämistä huomioon päätöksenteossaan. Valiokunta pitää konkreettisten tavoitteiden saavuttamiseksi hallinnonalarajat ylittäen välttämättömänä, että ylin ohjaus sijoitetaan valtioneuvostotasolle. Valiokunta korostaa, että selonteossa ja tässä mietinnössä tarkoitettu laaja toimenpideohjelma liikkumisen edistämiseksi voi toteutua ainoastaan hallinnonalojen yhteistyönä ja yhteisesti rahoittamana. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitusosuus ei ole tähän riittävä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton selonteon VNS 6/2018 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunta edellyttää, että

- 1. hallitus varmistaa liikuntapoliittisen selonteon (VNS 6/2018 vp) hallinnonalarajat ylittävän johtamisen ja täytäntöönpanon; tässä yhteydessä hallituksen on harkittava liikkumisen edistämisen koordinointia valtioneuvostotasolla ja Valtion liikuntaneuvoston aseman vahvistamista, esimerkiksi vaikuttavuuden arvioinnin tehostamiseksi, ja siirtämistä valtioneuvoston kanslian yhteyteen; lisäksi hallituksen tulee arvioida valiokunnan kannattaman ilmiöpohjaisen budjetoinnin sopivuutta hallinnonalarajat ylittävän liikkumisen edistämiseen;*
- 2. hallitus arvioi hallinnon rajat ylittäen kunto- ja terveysliikunnan johtamisjärjestelmän ja sen toimivuuden ja osana sitä esimerkiksi selkiyttää aluejärjestöjen roolia liikkumisen merkittävänä lisäjäsenenä;*
- 3. hallitus edistää liikunnan merkittäviä terveysvaikutuksia koskevan osaamisen ja tietoisuuden lisäämistä ja parantamista ja liikunnan lisäämistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kaikilla palvelujen järjestämisen tasoilla neuvolatoiminnasta aina ikäihmisten hoivaan ja hoitoon;*

Valiokunnan mietintö SiVM 22/2018 vp

4. hallitus edistää kattavasti niiden väestöryhmien käytännön liikkumismahdollisuuksia, joilla toimintakyvyn rajoitteen tai muun vastaavan syyn vuoksi on rajoitetut mahdollisuudet harrastaa yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti liikuntaa ja urheilua, muun muassa varmistamalla vammaisurheilussa ja erityisliikunnassa tarvittavien avustajapalvelujen, apuvälineiden ja kuljetuspalvelujen saamisen;
5. hallitus harkitsee mahdollisuutta kannustaa uudella ylimääräisellä kannustinrahalla urheilun lajiliittoja ja muita liikunnan valtionavustuksia saavia kansalaisjärjestöjä toteuttamaan nykyistä vaikuttavammin liikunnan ja urheilun esteettömyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta;
6. hallitus panostaa riittävästi Liikkuva koulu -toiminnan laajentamiseen kaikille koulutusasteille ja varhaiskasvatukseen, liikunnan edistämiseen erityisesti niissä oppilas- ja opiskelijaryhmissä, jotka liikkuvat kaikkein vähiten, ja kouluissa ja oppilaitoksissa järjestettävän liikunnan laadun ja vaikuttavuuden parantamiseen;
7. hallitus edistää aktiivisesti koulujen, liikunta- ym. seurojen ja muun kolmannen sektorin toimijoiden kanssa yhteistyössä järjestettävää koulupäivän jälkeistä kerho- ja harrastustoimintaa ja harrastustakuun toteutumista kaikille lapsille ja nuorille perheen taloudellisesta tilanteesta riippumatta;
8. hallitus arvioi tarpeen säätää erillinen laki huippu-urheilusta tukemaan Olympiakomitealle annettua laajaa vetovastuuta huippu-urheilun johtamisesta ja kehittämisestä;
9. hallitus etsii keinoja urheilijoiden sekä ammatti- ja vapaaehtoisvalmentajien taloudellisen aseman kehittämiseksi ja parantamiseksi;
10. hallitus selvittää liikuntapalvelujen alv-käytäntöjä siirtymällä nollaveroluokkaan kuuluvien terveys- ja hyvinvointipalveluiden lisäksi yhteen kaikki liikuntapalvelut kattavaan arvonlisäverokantaan, jonka taso kannustaa harrastamaan liikuntaa;
11. hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Veikkaus Oy:n toiminnan turvaamiseksi puuttumalla aktiivisesti ulkomaisten peliyhtiöiden laittomaan toimintaan Manner-Suomessa ja vähentämällä näin nykyistä tehokkaammin rahapelihaittoja ja varmistaa lainsäädännöllä ja muulla tavoin Veikkaus Oy:lle vakaan toimintaympäristön, jossa pelaaminen kanavoituu nykyistä paremmin yhtiön pelitoimintaan; ja
12. hallitus varmistaa liikunnan ja urheilun kattavan edistämistyön vaatiman riittävän rahoituksen ja mahdollisuuksien mukaan rahoittaa jatkossa niitä rahapeliuottojen lisäksi myös varsinaisen budjettitalouden varoista ja pääomittamalla Olympiarahastoa.

Helsingissä 7.3.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

Valiokunnan mietintö SiVM 22/2018 vp

puheenjohtaja Tuomo Puumala kesk
varapuheenjohtaja Sari Multala kok
jäsen Ritva Elomaa ps (osittain)
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Marisanna Jarva kesk
jäsen Kimmo Kivelä sin
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Mikaela Nylander r
jäsen Sami Savio ps (osittain)
jäsen Jani Toivola vihr
jäsen Pilvi Torsti sd
jäsen Raija Vahasalo kok
varajäsen Hanna-Leena Mattila kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine.